Työehdot/Björkbacka 15.9.2025

Eduskunnan talousvaliokunta
taV@eduskunta.fi

Kuulemistilaisuutenne 16.9.2025

K 16/2025 vp Valtioneuvoston ilmastovuosikertomus 2025

On erittäin tärkeää, että kansanedustajat ja kansalaisyhteiskunta saavat ilmastolain mukaisesti vuosittain ajantasaista tietoa Suomen kasvihuonekaasupäästö- ja nielukehityksestä, arvion politiikkatoimien riittävyydestä, päästövähennystavoitteiden saavuttamisesta ja lisätoimien tarpeesta sekä keskipitkän aikavälin-, maankäyttösektorin- ja sopeutumissuunnitelmien tavoitteiden ja toimien toteutumisesta.

Ilmastolaissa Suomen kasvihuonekaasupäästövähennystavoitteeksi on linjattu -60 % vuoteen 2030 mennessä, -80 % vuoteen 2040 mennessä ja -90 % pyrkien kuitenkin -95 % vuoteen 2050 mennessä verrattuna vuoden 1990 tasoon.

Ilmastovuosikertomuksesta selviää, että Suomi ei pääse EU:n 2030 eikä kansallisiin 2035 ja 2040 tavoitteisiin ilman merkittäviä lisätoimia erityisesti maankäyttösektorilla (LULUCF). Lisäksi taakanjakosektorilla erityisesti liikenne- ja maataloussektoreille tarvitaan päätöksiä lisätoimista.

On perusteltua, että päästövähennysten sektorikohtaisissa painotuksissa ja jakautumisessa huomioidaan yhtenä keskeisenä kriteerinä toimien kustannustehokkuus. Siksi painotus erityisesti päästökauppasektorille (PK) on kannatettavaa. PK-sektorin nopeamman päästövähenemän varaan ei voi kuitenkaan laskea ja jättää muilla sektoreilla tavoitteen mukaiset toimet tekemättä. Myös taakanjako- ja LULUCF- sektoreilla pitää lisätä ilmastotoimia.

Mitä pidemmälle välttämättömiä ilmastotoimia lykätään, sitä kalliimmaksi niiden toimeenpano tulee. Hidastelu johtaa myös siihen, että EU:n puhtaan siirtymän investoinnit, innovaatiot ja työllisyys voi jäädä Suomessa ennakoitua huomattavasti pienemmäksi. Lisäksi viivyttely aiheuttaa isompia ilmastokatastrofeja, jotka johtavat vielä suoraviivaisemmin talouden heikkenemiseen ja jopa kuolemiin. Jo nyt joka kolmas lämpökuolema johtuu ilmastonmuutoksesta ja vuonna 2023 Euroopassa ilmaston aiheuttamina vahinkoja tilastoitiin 13,4 miljardin euron edestä. Tulvat vaikuttivat n. 1,6 milj. ihmiseen. Onkin tärkeää, että ilmastovuosikertomukseen on lisätty sopeutumisstrategian lisäksi kappale toimimattomuuden kustannuksista.

Työehdot/Björkbacka 15.9.2025

Taakanjako- ja PK-sektorin lisätoimet ei riitä kompensoimaan LULUCF:n CO2-päästöjä

On erittäin huolestuttavaa, että Suomen nettopäästöt eivät ole juurikaan laskeneet 2005-2024 vuosien välillä. Keskimäärin päästöt ovat olleet vuositasolla 50,7 Mt CO2- ekv. Vuonna 2024 ne olivat 52,3 Mt CO2-ekv. Vaikka päästökappasektorilla suunta on ollut EU-velvoitteita nopeammin laskeva, huono kokonaiskehitys johtuu maankäyttösektorista, joka muuttui hiilinielusta päästöksi vuonna 2018. Luonnonvarakeskus (LUKE) mukaan myös Suomen metsät muuttuivat vuonna 2021 päästöksi.

Pikaennakon mukaan maankäyttösektorin nettopäästö oli 2024 vuonna 13,5 Mt CO2-ekv. LUKE:n arvion mukaan Suomelle olisi syntymässä ensimmäiselle EU:n LULUCF-velvoitekaudelle 2021-2025 jopa 110 - 115 Mt CO2-ekv alijäämä. Vaikka metsämaan jousto (22 Mt CO2-2kv) ja Suomen erillisjousto (5 Mt CO2- ekv) olisivat käytössä, jäisi alijäämäksi edelleen n. 84 Mt CO2-ekv. Näilläkin oletuksilla vuoden 2026-2029 alijäämä olisi suuri: 42,5 Mt CO2-ekv.

Suomen vaikea tilanne ei ratkea sillä, että päästökauppasektorille luodaan uusia toimintamahdollisuuksia, kuten vapaaehtoiset hiilimarkkinat tai hiilen talteenottoon liittyvät ratkaisut. Ei ole realistista saada huomattavia päästövähennyksiä hiilen talteenottoon perustuvista ratkaisuista kun vasta 2030- luvun puolella, sillä Suomessa ei ole tällä hetkellä yhtään hanketta vielä vireillä. Myöskään taakanjakosektorin käyttäminen joustona ei auta, sillä maankäyttösektorin päästöt (13,5 Mt C=2-ekv) on noin puolet koko sektorin tämän hetken päästöistä (25,4 Mt CO2-ekv).

Kun arvioidaan LULUCF-sektorin toimien riittävyyttä, pitää hahmottaa lisäksi, että KAISU3:n KEITO-strategiassa ei ole laskettu co2-päästölisää metsäsektorille, joka johtuu huomattavasta biomassan lisäkäyttötarpeesta (kts. toimialakohtaiset vähähiilitiekartat).

Ilmastovuosikertomuksessa iso negatiivinen muutos maankäyttösektorilla lähinnä noteerataan, muttei esitetä toimia asiantilan korjaamiseksi. Siinä pitäisi arvioida, kuinka paljon lisätoimia LULUCF-sektorille tarvitaan ja missä aikataulussa.

Metsäsektori Suomen suuri päänsärky

Puun saatavuuden ja hinnan osalta toimintaympäristö on muuttunut viime vuosina huomattavasti. Siihen on vaikuttanut mm. Venäjän puuntuonnin lakkaaminen kokonaan ja EU:n puhtaan energian siirtymäpolitiikka, joka näkyy mm. lisääntyneenä biomassan käyttöä. Mm. näistä syistä puiden hakkuu Suomessa on lisääntynyt. Ilmastovuosiraportissa olisikin ollut tärkeää antaa arvio siitä, mikä on tutkitun tiedon mukainen kestävä puun hakkuun taso Suomessa nyt ja tulevaisuudessa.

Työehdot/Björkbacka 15.9.2025

Maakäyttöä koskevan strategian (MISU) pohjaksi tarvitaan lisäksi tarkempia ja realistisempia laskentatapoja, joissa tunnistetaan myös metsäluonnon monimuotoisuustavoitteet. Hiilinielut ja monimuotoisuustavoitteet turvaavaa hakkuutasoa pitäisi tarkastella jatkuvasti realistisin laskenta- ja arviointimenetelmin.

MISU-, KAISU2- ja KAISU3-strategioissa esitettyjen maankäytön päästöjä koskevien toimien co2-vähennys olisi maksimissaan vain n. 4 MtCO2- ekv. On huomattava, että kaikkia edes näiden strategioiden mukaisia toimia ei ole toistaiseksi toimeenpantu. Esim. turvepohjaisten alueiden metsittämistoimet ja puuston kasvutiheyden vahvistaminen ovat erittäin tärkeää, mutta niiltäkin puuttuu riittävä rahoitus. Lisäksi iso osa toimista perustuu vapaaehtoisuuteen. Nykykeinoin edes KAISU2 ja MISU:n tavoitteisiin ei päästä.

Lisäksi osa päätetyistä toimista on kyseenalaisia ympäristövaikutusten osalta. Esimerkiksi tuhkalannoitus voi lisätä ravinteikkaita, fosforipitoisia huuhtoumia, mikä vaikuttaa negatiivisesti vesiluonnon monimuotoisuuteen ja edistää turpeen hajoamista ja puuraaka-aineen käyttö voi heikentää metsän nielua. Ilmastovuosiraportissa pitäisikin seurata toimien mahdollisia ristikkäisvaikutuksia paremmin.

Niitä pitäisi selvittää paremmin myös eri sektoreiden välillä. Jos LULUCF-sektorin toimet eivät ole riittäviä, on riskinä kohtuuttoman suuret toimet taakanjakosektorille. Näin lisäkustannusriski siirtyisi mm. logistiikka- ja palvelusektorille, jolla voisi olla myös negatiivisia työllisyysvaikutuksia. Lisätoimien kustannukset tuntuisivat suoraan myös kansalaisten arjessa nostaen liikkumiseen ja kotien lämmittämisen hintaa.

Maankäyttösektorin erittäin huolestuttava kehitys velvoittaa sektorin mittaviin päästövähennystoimiin jo ennen vuotta 2030.

Erityisesti metsäsektorin päästövähennystoimien tilanne ja vaikutukset muihin toimialoihin pitäisi arvioida ilmastoraportissa paremmin.

Maankäyttösektorin co2-päästövähennystoimista päätettäessä pitää huomioida varovaisuusperiaate.

Puun hakkuut pitää saada tieteellisen tiedon mukaiselle kestävälle tasolle.

Esitetyt LULUCF- toimet nojaavat liikaa vapaaehtoisuuteen, tarvitaan enemmän säädösohjausta.

Työehdot/Björkbacka 15.9.2025

Uusi maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma laadittava jo tällä vaalikaudella

Maankäyttösektorin päästöt ovat kehittyneet poikkeuksellisen huolestuttavasti verrattuna KAISU2 ja MISU-strategioiden laatimisajan ennusteisiin verrattuna, joten maankäyttösektorin päästövähennystoimien tilanne ja vaikutukset muihin toimialoihin on uudelleenarvioitava pikaisesti. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma pitää päivittää jo tällä vaalikaudella vastaamaan paremmin Suomen ilmastolain päästötavoitteita, pelkkä välitarkastus ei riitä. Suunnitelmassa olisi selvitettävä, mitä epäonnistunut maankäyttöstrategia maksaisi taakanjakosektoreille joustomahdollisuuden menetyksen muodossa ja kuinka paljon taakanjakosektorilta on mahdollista saada joustoja maankäyttösektorille. Olisi arvioitava myös, kuinka kalliiksi LULUCF:n yksikköostot voivat Suomelle tulla.

Myös taakanjakosektorin toimien riittävyys epävarmaa

Vuonna 2024 taakanjakosektorin päästöt olivat 25,4 Mt CO_2-ekv., ja ne ovat vähentyneet noin 26 % vuoden 2005 tasosta. Päästökehitys on ollut heikkoa verrattuna päästökauppasektoriin.

Vaikka vuosina 2021–2023 Suomi on alittanut vuosittaiset taakanjakoasetuksen mukaiset päästökiintiönsä, on pikaennakkotiedon mukaan vuoden 2024 kiintiö kuitenkin ylitetty 0,1 Mt CO_2-ekv. Vuosikertomuksen mukaan taakanjakosektorin lisätarve on 2030 tavoitteen osalta n. 0,7 Mt CO2-ekv ja 2040 tavoitteen osalta 2,8, Mt CO2-ekv.

Hallituksen esitetyt toimet eivät ole kuitenkaan riittäviä toteuttamaan vuodelle 2030 Suomelle asetettua 50% taakanjakotavoitetta verrattuna vuoteen 2005. KAISU3:n KEITO:n nykytoimiskenaarion (WEM) mukaan päästöt laskevat vain 18,9 Mt CO_2-ekv. tasolle vuoteen 2030 mennessä. Sen mukaan lisätoimia tarvitaan noin 1,8 Mt CO_2-ekv:n verran. Vastaavasti vuoden 2040 WEM:in mukainen päästötaso on noin 13,4 Mt CO_2-ekv.

KAISU3:n arvio on alakanttiin, sillä KEITO-hankkeessa ei ole huomioitu hallituksen tekemiä heikennyksiä KAISU2:een (erityisesti liikenteen osalta) eikä sitä, ettei maankäyttösuunnitelman kaikkia toimia ole rahoitettu/käynnistetty. Lisäksi taakanjakosektorin lisätoimien tarvetta sekä vuosina 2021–2024 saavutettujen ylijäämien ja mahdollisten päästökaupan joustojen käytettävyyttä arvioitaessa, olisi ilmastovuosikertomuksessa pitänyt huomioida kytkös maankäyttösektorin kumuloituvaan alijäämään.

Jopa nykyisten velvoitteiden mukainen päästövähennystahti edellyttäisi huomattavasti alhaisempaa päästötasoa. KAISU3:n WAM- ja WEM-

skenaarioiden erot osoittavat selvästi, kuinka taakanjakosektorin jäljellä olevien päästöjen vähentäminen vaikeutuu vuoden 2030 jälkeen.

Taakanjakosektorin merkittävimmät päästölähteet ovat edelleen liikenne (35 %) ja maatalous (21 %). Prosentuaalisesti positiivisin muutos on tapahtunut rakennusten erillislämmityksen ja jätteiden käsittelyn päästökehityksessä. Myös F-kaasujen aiheuttamat päästöt ovat nykyisin selvästi pienemmät kuin vuonna 2005.

Liikennesektorin päästöjä lisäävät päätökset peruttava

Taakanjakosektorin huolestuttava kehitys johtuu erityisesti liikennesektorista, jonka vuoden 2024 päästöt nousivat vuoden 2023 luvusta 0,3 Mt CO_2-ekv. Vähintään hallituksen päätökset, jotka johtavat liikennesektorilla lisäpäästöihin pitäisi purkaa välittömästi. Näitä ovat jakeluvelvoitteen bio-osuuden maltillistaminen, liikennesähkön sisällyttäminen jakeluvelvoitteeseen ilman velvoitetason nostoa, jakeluvelvoitteen joustomekanismi, polttoaineveron keventäminen, ajoneuvoveron keventäminen suuripäästöisiltä autoilta sekä joukkoliikenteen alv:n nostaminen 10 prosentista 14 prosenttiin. KAISU3-suunnitelman tärkein liikennepäästöjä vähentävä toimi on vuoden 2027 alusta Suomessa käynnistyvä uuden fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupan (ETS2).

Sovitut maataloustoimet pitää rahoittaa

Liikenteen jälkeen taakanjakosektorin toiseksi suurimman päästölähteen maatalouden laskettavat päästöt ovat pysyneet käytännössä 1990 luvun tasolla. Maataloussektorin päästöt ovat vähenneet vain niukasti. Vuonna 2024 maatalouden päästöt olivat n. 0,05 Mt CO_2-ekv. vähemmän kuin vuonna 2023, eli noin 6,15 Mt CO_2-ekv. Kaikkien toimien vaikutukseksi taakanjakosektorin maatalouspäästöihin vuonna 2030 on arvioitu olevan 0,12 Mt CO_2-ekv.

Pääasiassa maatalouden toimia on toimeenpantu EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) kansallisen strategiasuunnitelman toimenpiteiden avulla. Ilmastovuosikertomuksesta selviää myös, että vain osa MISU:n ja keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman toimenpiteistä on toimeenpantu, sillä niiltä puuttuu tarvittavat resurssit.

Tutkimusten mukaan maatalouden tehokkaimmat päästövähennystoimet liittyvät eloperäisiin maihin. Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa (KAISU) onkin ollut jonkin verran päästövähennystoimia turvemaihin liittyen, mutta ei edelleenkään toimia turvemaiden käytön rajoituksiin.

Maataloussektorin päästöjen toteuma-arviossa on epävarmuutta.

Ilmastovuosiraportissa pitäisi viestiä selkeämmin lisätoimien tarpeesta myös taakanjakosektorille - erityisesti liikenteeseen ja maatalouteen.

Myös taakanjakosektorilla on mahdollista tehdä kustannustehokkaita lisätoimia.

Päätökset liikenteen päästöjä lisäävistä toimista pitää perua.

Maataloudessa lisätoimia tarvitaan erityisesti turvemaiden päästöjen vähentämiseen.

Turvetuotantoalueiden käytön rajoitus- ja metsitystoimet vaikuttaisivat päästöjen vähenemiseen maataloudessa pitäisi arvioida.

Toimimattomuuden kustannuksissa huomioitava myös inhimilliset menetykset ja LULUCF-sektorin riittämättömät päästövähennykset

Kokonaisuutenaan ilmastovuosikertomuksen kappale toimimattomuuden kustannuksesta on erittäin tervetullut ja siitä olisi perusteltua tehdä pysyvä osa vuosikertomusta.

On tärkeää käsitellä ja tunnistaa toimimattomuuden taloudelliset mutta myös inhimilliset menetykset osaksi toimimattomuutta. Jo miljoonat ihmiset ovat kärsineet maailmalla ilmastotuhoista menettäen kotinsa ja elinkeinonsa. Satoja tuhansia ihmisiä on myös kuollut joko kuumuuteen tai jäänyt esim. mutavyöryn tai tulvan alle. Vuosikertomusta olisikin tärkeää täydentää nimenomaan sosiaalisten ja inhimillisten kärsimysten osalta. Osaksi taloudellisten hyötyjen huomioimista olisi otettava mittausmenetelmiä USA:n esimerkin mukaisesti.

Suomea koskevasta kustannustarkastelusta puuttuu arvio siitä, kuinka kalliiksi Suomelle, muille toimialoille sekä kotitalouksille voi tulla liian vaatimattomat LULUCF-sektorin toimet.

Luonnonvarakeskuksen vuonna 2022 julkaiseman selvityksen mukaan Suomelle on syntymässä ensimmäisen LULUCF- viisivuotiskauden 2021-2025 aikana 50-80 Mt CO2-ekv alijäämä suhteessa velvoitteeseen. Tehtyjen arvioiden mukaan on hyvin epätodennäköistä, että LULUCF-asetuksen mukaista kullekin jäsenmaalle neuvoteltua nettonielujen määriä tultaisiin muuttamaan vuoden 2030 osalta (tällä hetkellä -17,8 mt CO2-ekv), niin että ostoilta vältyttäisiin. Todennäköisesti yksikköostoja pitää tehdä jopa miljardin edestä muilta jäsenmailta.

Lisäksi LULUCF-sektorin alijäämän siirtäminen joustoina taakanjakosektorille tuo lisäkustannuksia mm. logistiikka- ja palvelusektoreille ja vaikuttaa negatiivisesti työllisyyteen. Kustannustason nousu erityisesti liikenteessä ja kotien lämmityksessä tuntuu myös kansalaisten arjessa kohonneina maksuina.

Myös taakanjakosektorille on syntymässä taloudellinen riski. Toimet liikenteen päästöjen puolittamiseksi vuoteen 2030 mennessä kun on koottu Fossiilittoman liikenteen tiekarttaan, joka on yksi Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmaan kuuluvista uudistuksista. Mikäli liikenteen päästöt eivät vuonna 2030 puolitu, voi Euroopan komissio tulkita tiekartta -uudistuksen perutuksi. VM:n arvion mukaan tästä voisi seurata Suomelle jopa noin 80 M€ tulonmenetys RRF-rahoituksessa. Myös tämä toimimattomuuden taloudellinen riski olisi tuotava selvästi esiin ilmastovuosiraportissa.

Nämä arviot pitäisi lisätä ilmastovuosiraporttiin.

Työntekijöille oikeudenmukaisen siirtymän seuranta osaksi ilmastovuosikertomusta

Oikeudenmukaisen siirtymän periaatteiden huomioiminen osana ilmastopoliittisia suunnitelmia ja toimia on tärkeää työntekijöille ja ammattiliitoille. Oikeudenmukaisen siirtymän periaatteille on kansainvälisessä politiikassa tunnistetut ja tunnustetut määritelmät ja kriteerit, joita Suomikin on sitoutunut edistämään mm. Pariisin ilmastosopimuksessa. Toistaiseksi Suomessa työntekijöiden oikeudenmukaisuutta vihreässä siirtymässä vahvistavia toimia on päätetty ja tehty heikosti.

Yksi tehokas tapa olisi tehdä työllisyys- ja osaamistarvevaikutusten arvioinnista ja työllisyyttä edistävistä toimista velvoittava osa kaikkia ilmastosuunnitelmia ml. toimialakohtaiset hiilineutraalisuustiekartat.

Ilmastosuunnitelmien sosiaalisia vaikutuksia (mm. minkälaisia työllisyys- ja osaamistarvevaikutuksia) olisi perusteltua seurata myös ilmastovuosikertomuksessa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot

Pia Björkbacka
johtava asiantuntija, ilmasto ja kestävä kehitys
pia.bjorkbacka@sak.fi
puh. 050 464 5342